

Київський університет імені Бориса Грінченка
Інститут журналістики
Кафедра журналістики та нових медіа

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор з науково-методичної
та навчальної роботи
О.Б.Жильцов
« 26 » жовтня 2019 року

РОБОЧА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

**Професійні стандарти та безпека діяльності:
Безпека професійної діяльності журналіста**

для студентів

спеціальності	061 «Журналістика»
освітнього рівня	першого (бакалаврського)
освітньої програми	«Журналістика»

Київ – 2019

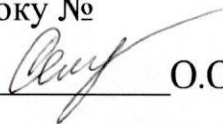
КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
Ідентифікаційний код 02136554
Начальник відділу
моніторингу якості освіти
Програма № 2619/19
[підпис] (прізвище, ініціали)
« 26 » жовтня 2019 р.

Розробники: Одаренко Оксана Василівна, старший викладач кафедри журналістики та нових медіа Інституту журналістики Київського університету імені Бориса Грінченка.

Викладачі: Одаренко Оксана Василівна, старший викладач кафедри журналістики та нових медіа Інституту журналістики Київського університету імені Бориса Грінченка.

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри (циклової комісії) журналістики та нових медіа

Протокол від «___» _____ 20 ____ року №

Завідувач кафедри (голова циклової комісії) О.О. Семенець

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої (професійної/наукової) програми (керівником проектної групи) _____

____ . ____ 20 ____ р.

Гарант освітньої (професійної / наукової) програми

(керівник проектної групи) (М.С. Васьків)

Робочу програму перевірено

____ . ____ 20 ____ р.

Заступник директора Інституту журналістики (О.А. Росінська)

Пролонговано:

на 20 ____ /20 ____ н.р. _____ (____), “____” ____ 20 ____ р., протокол № ____
 на 20 ____ /20 ____ н.р. _____ (____), “____” ____ 20 ____ р., протокол № ____
 на 20 ____ /20 ____ н.р. _____ (____), “____” ____ 20 ____ р., протокол № ____
 на 20 ____ /20 ____ н.р. _____ (____), “____” ____ 20 ____ р., протокол № ____

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Робочу навчальну програму укладено згідно з вимогами кредитно-модульної системи організації навчання. Програма визначає обсяги знань, які повинен опанувати бакалавр відповідно до вимог освітньо-кваліфікаційної характеристики, алгоритму вивчення навчального матеріалу дисципліни «Професійні стандарти та безпека діяльності», необхідне методичне забезпечення, складові та технологію оцінювання навчальних досягнень студентів.

Об'єкт навчальної дисципліни: життєдіяльність журналіста.

Предмет навчальної дисципліни включає вивчення закономірностей виникнення небезпек, процеси їх розвитку та вплив на життя і здоров'я людини, умови надання першої допомоги в умовах екстремальної журналістської праці.

Мета навчальної дисципліни «Безпека професійної діяльності журналіста» ознайомлення студентів із теоретичними основами медіабезпеки, інституційними та інформаційними інструментами забезпечення функціонування системи медіабезпеки в державі та в суспільстві.

Завданням навчальної дисципліни «Безпека професійної діяльності журналіста» є:

- з'ясування умов формування небезпек;
- прогнозування небезпек, визначення методів та засобів попередження за зменшення впливу негативних чинників на людину, колектив;
- знання основ надання першої допомоги у надзвичайних ситуаціях;
- знання законодавчої бази в галузі безпеки життєдіяльності та роботи журналіста;
- застосування теоретичних аспектів медіабезпеки в практичній діяльності;
- використання основних елементів та принципів медіабезпеки, механізм її здійснення в діяльності фізичних та юридичних осіб, держави;
- застосування методів оцінки ефективності захисту інформації;
- формування системи медіабезпеки, принципів їх функціонування та форм захисту інформації.

Вимоги до знань та вмінь.

Студент повинен знати:

- сутність теорії інформаційної безпеки;
- принципи інформаційної безпеки;
- джерела загроз інформаційній безпеці;
- основні моделі забезпечення захисту інформації в сучасних умовах;
- методологічні положення інформаційної безпеки;
- основні форми і способи забезпечення інформаційної безпеки держави;
- життєво важливі інтереси особистості, суспільства та держави в інформаційній сфері.

- особливості моделей інформаційної безпеки в сучасних умовах, міжнародний та вітчизняний досвід становлення;
- агреговані моделі тектології інформаційної безпеки;
- методи оцінки ефективності системи захисту інформації;
- умови та методи оцінки ефективності медіабезпеки.

Дисципліна формує такі компетенції:

- загальні (**ЗК1** - здатність до комплексного розв'язання проблем; **ЗК5**- здатність до координації дій з іншими; **ЗК6** - здатність особистості сприймати, оцінювати і розуміти свої та чужі емоції і вміння керувати емоціями; **ЗК9**- здатність до ефективної комунікації: здатність спілкуватися державною мовою, володіти іноземною мовою; спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня; будувати міжкультурну комунікацію);
- фахові (**ФК1** - здатність розуміти особливості суспільних процесів; мати знання з правових та етичних засад журналістики; **ФК2** - здатність знаходитись у контексті подій; уміння здійснювати моніторингову діяльність; знати характеристики різних ЗМІ; здатність створення матеріалів на основі аналізу потреб медіаринку; **ФК3** - здатність до планування медіапроцесу; дотримання часових вимог до подачі матеріалу (дедлайн); роботи у нестандартних умовах та непередбачуваних ситуаціях; уміння дотримуватися бюджету).

СТРУКТУРА ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

I. ОПИС ПРЕДМЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
Безпека професійної діяльності журналіста		
	денна	заочна
Вид дисципліни	обов'язкова	обов'язкова
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська	українська
Курс	1	1
Семестр	2	2
Кількість змістових модулів з розподілом:	6	6
Обсяг кредитів	6	6
Обсяг годин, в тому числі	180	180
аудиторні	84	24
модульний контроль	12	-
семестровий контроль	-	-
самостійна робота	84	156
форма семестрового контролю	ПМК	ПМК

II. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тематичний план для денної форми навчання

№ п/п	Назви теоретичних розділів	Кількість годин						
		Разом	Аудиторних	Лекцій	Семінарських	Індивідуальна	Самост. робота	Модульний контроль
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.								
«Основи безпеки життєдіяльності журналіста»								
1	Основні джерела небезпеки в роботі журналіста.	13		2	4		7	
2	Практичні дії та тактика поведінки в надзвичайних ситуаціях природного характеру; особливості роботи журналіста на території, що постраждала від стихійного лиха.	13		2	4		7	
	Модульна контрольна № 1	2						2
	Разом	28		4	8		14	2
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2.								
«Дії журналіста в надзвичайних ситуаціях»								
3	Практичні дії та тактика поведінки в надзвичайних ситуаціях техногенного характеру; безпека журналіста під час перебування та роботи на місці аварії, катастрофи.	13		2	4		7	
4	Практичні дії та тактика поведінки в надзвичайних ситуаціях антропогенного характеру; безпека роботи журналіста у місцях великого скупчення людей, під час масових безпорядків та в умовах виникнення паніки.	13		2	4		7	
	Модульна контрольна № 2	2						2
	Разом	28		4	8		14	2
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3.								
«Безпека журналіста під час виконання професійних обов'язків»								
5	Безпека роботи журналіста в умовах надзвичайного стану та в зоні збройних конфліктів. Права журналіста у конфліктних ситуаціях	13		2	4		7	
6	Безпека журналіста під час виконання професійних обов'язків.	13		2	4		7	
	Модульна контрольна № 3	2						2
	Разом	28		4	8		14	2
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4.								
«Робота журналіста в екстремальних ситуаціях»								
7	Практичні дії і тактика поведінки в екстремальних ситуаціях.	13		2	4		7	
8	Перша допомога та самопомога в екстремальних ситуаціях.	13		2	4		7	

	Модульна контрольна № 4	2						2
	Разом	28		4	8		14	2
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 5.								
«Правові засади діяльності журналіста»								
9	Правові засади безпеки діяльності журналіста.	13		2	4		7	
10	Права і обов'язки журналіста.	10		2	4		4	
11	Соціальний захист журналіста.	9			6		3	
	Модульна контрольна № 5	2						2
	Разом	34		4	14		14	2
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 6.								
«Перешкоджання законній професійній діяльності журналістів»								
12	Інформаційний запит	15		2	6		7	
13	Відповідальність за порушення законодавства про інформацію.	15		2	6		7	
	Модульна контрольна № 6	2						2
	Разом	32		4	12		14	2
Разом за навчальним планом		180		28	56		84	12

Тематичний план для заочної форми навчання

№ п/п	Назви теоретичних розділів	Кількість годин						
		Разом	Аудиторних	Лекцій	Семінарських	Індивідуальна	Самостійна робота	Модульний контроль
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. «Основи безпеки життєдіяльності журналіста»								
1	Основні джерела небезпеки в роботі журналіста.	14		2			12	
2	Практичні дії та тактика поведінки в надзвичайних ситуаціях природного характеру; особливості роботи журналіста на території, що постраждала від стихійного лиха.	14		2			12	
	Разом	28		4			24	
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. «Дії журналіста в надзвичайних ситуаціях»								
3	Практичні дії та тактика поведінки в надзвичайних ситуаціях техногенного характеру; безпека журналіста під час перебування та роботи на місці аварії, катастрофи.	16		2	2		12	
4	Практичні дії та тактика поведінки в надзвичайних ситуаціях антропогенного характеру; безпека роботи	16		2	2		12	

	журналіста у місцях великого скупчення людей, під час масових безпорядків та в умовах виникнення паніки.						
	<i>Разом</i>	32	4	4		24	
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3.							
«Безпека журналіста під час виконання професійних обов'язків»							
5	Інструменти захисту особистісної інформації журналіста.	14		2		12	
6	Техніки цифрової безпеки журналістів в екстремальних умовах.	14		2		12	
	<i>Разом</i>	28		4		24	
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4.							
«Робота журналіста в екстремальних ситуаціях»							
7	Інформаційні ресурси та проблема цифрової безпеки при транскордонних журналістських розслідуваннях.	14		2		12	
8	Фішингові атаки та проблема захисту акаунтів журналістів соціальних мережах.	14		2		12	
	<i>Разом</i>	28		4		24	
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 5.							
«Правові засади діяльності журналіста»							
9	Захист журналіста від онлайн стеження.	14		2		12	
10	Безпека журналіста при роботі з «Великими даними» (Big data)	14		2			
11	«Карикатурні скандали» та їх вплив на стан безпеки журналістів в світі.					12	
12	Репутаційні та іміджеві загрози: протидія компрометації журналіста в соціальних мережах.	12				12	
	<i>Разом</i>	40		4		36	
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 6.							
«Перешкоджання законній професійній діяльності журналістів»							
13	Інструменти захисту особистісної інформації журналіста.	12				12	
14	Фішингові атаки та проблема захисту акаунтів журналістів соціальних мережах.	12				12	
	<i>Разом</i>	24				24	
Разом за навчальним планом		180	8	16		156	

III. ПРОГРАМА ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.

«Основи безпеки життєдіяльності журналіста»

Тема 1. Основні джерела небезпеки в роботі журналіста. Правові засади безпеки діяльності журналіста.

Фактори ризику та безпека діяльності журналіста.

Надзвичайні ситуації природного, техногенного та антропогенного характеру. Ступінь та характер їх небезпеки для журналіста, що працює в зоні лиха.

Журналістські розслідування та особиста безпека журналіста.

Контактування журналіста з працівниками охорони, військовими, співробітниками правоохоронних служб та служб безпеки під час виконання ними службових обов'язків.

Небезпека замаху, теракту, пограбування, фізичного нападу в роботі журналіста.

Правове поле діяльності журналіста (фінансові ризики, судові позови, збереження таємниці тощо).

Фізичні та психологічні перевантаження, стреси, втома.

Законодавство про охорону здоров'я: Закон України "Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення" (від 24.02.1994, №4004-XII).

Законодавство про охорону праці: Закон України "Про охорону праці" (від 14.10.1992, №2694-XII). Законодавство про надзвичайний стан: Закон України "Про правовий режим надзвичайного стану" (від 16.03.2000 №1550-III). Законодавство про цивільну оборону: Закон України "Про цивільну оборону" (від 03.02.1993 №2974-XII), Закон України "Про аварійно-рятувальні служби" від 14.12.1999 № 1281-XIV), Закон України "Про захист населення і території від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру" (від 08.06.2000 №1809-III), Закон України "Про зону надзвичайної екологічної ситуації" (від 13.07.2000 №1908-III).

Закон України "Про пожежну безпеку" (17.12.1993 №3745-XII). Положення Кабінету Міністрів України "Про Національну раду з питань безпечної життєдіяльності населення" (15.09.1993 №733).

Тема 2. Практичні дії та тактика поведінки в надзвичайних ситуаціях природного характеру; особливості роботи журналіста на території, що постраждала від стихійного лиха.

Тактика поведінки та дії під час пожежі: а) у житлових та виробничих приміщеннях, висотних будинках; б) на транспорті, міському транспорті; в) у лісі, степу, на відкритій місцевості. Особливості роботи та безпека перебування журналіста на території, що постраждала від пожежі.

Тактика поведінки та дії під час повені, затоплення населених пунктів. Особливості роботи та безпека перебування журналіста на території, що постраждала від повені.

Тактика поведінки та дії під час землетрусу. Особливості роботи та безпека перебування журналіста на території, що постраждала від землетрусу.

Тактика поведінки та дії під час зсувів ґрунту, селевих потоків. Особливості роботи та безпека перебування журналіста на території, що постраждала від селевих потоків, зсувів ґрунту.

Тактика поведінки та дії під час урагану, смерчу. Особливості роботи та безпека перебування журналіста на території, що постраждала від урагану, смерчу.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

«Дії журналіста в надзвичайних ситуаціях»

Тема 3. Практичні дії та тактика поведінки в надзвичайних ситуаціях техногенного характеру; безпека журналіста під час перебування та роботи на місці аварії, катастрофи.

Аварії (катастрофи) на промислових об'єктах, небезпечні наслідки та правила безпеки перебування на об'єктах, що зазнали руйнування.

Аварії (катастрофи) на об'єктах нафтової, хімічної і газової промисловості; сильнодіючі отруйні та токсичні речовини; симптоми ураження. Правила безпеки перебування та роботи журналіста на місці аварії.

Транспортні аварії (катастрофи) та правила безпеки перебування на місці катастрофи: а) автомобільні аварії та аварії на міському транспорті; б) аварії та катастрофи на залізничному транспорті; в) авіакатастрофи та надзвичайні ситуації, пов'язані з літальними апаратами (аварії, вимушена посадка, пожежа, падіння тощо).

Особливості роботи та безпека перебування журналіста на території, що постраждала від екологічної аварії (катастрофи).

Тема 4. Практичні дії та тактика поведінки в надзвичайних ситуаціях антропогенного характеру; безпека роботи журналіста у місцях великого скупчення людей, під час масових безпорядків та в умовах виникнення паніки.

Особиста безпека журналіста під час проведення масових заходів (демонстрацій, мітингів, концертів, фестивалів, спортивних змагань тощо).

Підготовка журналіста до роботи в місцях великого скупчення людей, основні заходи безпеки.

Поведінка натовпу в умовах паніки та основні джерела загрози для життя. Психологія натовпу.

Дії та тактика поведінки в разі опинення у натовпі. Небезпека виникнення паніки. Прогнозування розвитку подій. Натовп у замкненому приміщенні. Робота журналіста у вуличному натовпі.

Особиста безпека журналіста під час роботи в зоні масових безпорядків, зіткнень, заворушень. Прояви немотивованого насильства, агресії та основні заходи особистої безпеки журналіста.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3.

«Безпека журналіста під час виконання професійних обов'язків»

Тема 5. Безпека роботи журналіста в умовах надзвичайного стану та в зоні збройних конфліктів. Права журналіста у конфліктних ситуаціях.

Особиста безпека журналіста під час роботи в зоні бойових дій, збройних конфліктів та умовах надзвичайного стану. Комендантська година.

Підготовка журналіста до відрядження в зону збройного конфлікту. Журналістське посвідчення, одяг, символіка. Медичний огляд, щеплення, вакцинація. Порядок акредитації в зоні збройного конфлікту. Проблема доступу до джерел інформації.

Поведінка журналіста під час арешту чи захоплення у полон.

Застосування міжнародного гуманітарного права. МГП про діяльність журналістів в зоні збройних конфліктів. Визначення статусу журналіста, що знаходиться в зоні збройного конфлікту.

Основні міжнародні правозахисні інститути, що працюють в зоні збройного конфлікту, та порядок встановлення зв'язку з ними.

Використання засобів зв'язку, передача інформації в редакцію. Проблеми зберігання інформації та пересування журналіста в умовах збройного конфлікту.

Застосування журналістами бронежилетів та інших засобів захисту. Журналіст і зброя.

Поведінка журналіста під час артобстрілів та бомбових ударів, поведінка журналіста в населеному пункті під час бойових дій.

Робота журналіста в умовах снайперського вогню. Особливості роботи снайперів та їх зброї, визначення джерела небезпеки. Основи особистої безпеки в умовах дії снайперських груп.

Робота журналіста на території, що могла бути замінована. Основні види сучасних мін та вибухових пристроїв. Міни-пастки. Зони та характер ураження під час мінометних обстрілів.

Харчування та побутові умови роботи журналіста в зоні збройних конфліктів, основні джерела небезпеки. Страхування журналіста.

Кримінальні, етнічні, національні, релігійні конфлікти та основні заходи по їх подоланню у роботі журналіста.

Кодекс про адміністративні правопорушення, Кримінально-процесуальний кодекс, Закон України "Про міліцію".

Адміністративне затримання та підстави для цього, права при затриманні.

Затримання за підозрою у вчиненні кримінального злочину та підстави для цього.

Арешт та підстави для цього.

Підстави для відкриття карної справи, підстави для закриття карної справи.

Дача пояснень, допит, обшук, вилучення, позови, експертизи, докази.

Тема 6. Безпека журналіста під час виконання професійних обов'язків.

Організація зустрічей, інтерв'ю, репортажів та питання безпеки журналіста чи групи.

Основні заходи по забезпеченню особистої та майнової безпеки під час відрядження: в дорозі, в готелі, в іншому місті, за кордоном.

Практика безконфліктного спілкування з незнайомими людьми.

Оцінка стану і намірів співрозмовника в процесі спілкування, ознаки агресивності, потенційної небезпеки з боку співрозмовника.

Оцінка реальності та ступеня загрози журналісту, адекватність дій.

Зберігання особливо цінної інформації.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4.

«Робота журналіста в екстремальних ситуаціях»

Тема 7. Практичні дії і тактика поведінки в екстремальних ситуаціях.

Виявлення вибухових пристроїв та техніка безпеки у поводженні з ними. Вибухонебезпечні предмети. Вибухи на вулиці, в транспорті, в приміщенні (службовому, приватному). Кримінальний тероризм.

Техніка і тактика дій при спробі пограбування (заволодіння технікою чи носієм інформації - касетою, дискетою, фотоплівкою тощо). Профілактика пограбування. Активні та пасивні засоби захисту.

Тактика дій та поведінка в разі викрадення.

Тактика дій і поведінка в разі опинення заручником.

Психологічна і фізична підготовка до дії в надзвичайних умовах. Колективне виживання.

Уміння взаємодії з аварійно-рятувальними службами, спеціальними військовими та правоохоронними службами.

Тема 8. Перша допомога та самопомога в екстремальних ситуаціях.

Подолання стресових станів (страх, біль, втома). Аутодіагностика стресу. Стресова напруга. Психогенні реакції в екстремальних ситуаціях. Психофізіологічні аспекти стану, поведінки та діяльності постраждалих у зоні стихійного лиха. Стресовий стан у людей, що перебували в зоні локальних військових конфліктів.

Втрата свідомості, больовий шок. Перша допомога.

Зупинення кровотечі та травми кісток, суглобів. Перша допомога та самопомога.

Опіки, ураження током, отруєння. Перша допомога та самопомога.

Транспортування пораненого.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 5.

«Правові засади діяльності журналіста»

Тема 9. Правові засади безпеки діяльності журналіста.

Закони України, що регламентують діяльності журналістів (Закони України “Про інформацію”, “Про друковані ЗМІ (пресу) в Україні”).

Тема 10. Права і обов’язки журналіста.

Права і обов’язки журналіста (ЗУ “Про друковані ЗМІ (пресу) в Україні”). Адміністративна, цивільна та кримінальна відповідальність журналіста.

Тема 11. Соціальний захист журналіста.

Соціальний захист журналіста (ЗУ “Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналіста”).

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 6.

«Перешкоджання законній професійній діяльності журналістів»

Тема 12. Інформаційний запит

Режими доступу до інформації в Україні (відкрита інформація, інформація з обмеженим доступом, конфіденціальна інформація, таємна інформація). Ознайомлення та використання представниками ЗМІ документів з грифом “Для службового користування”.

Інформаційний запит, оскарження відмови або відстрочки в задоволенні запиту.

Тема 13. Відповідальність за порушення законодавства про інформацію

Відповідальність за порушення законодавства про інформацію. Відповідальність за перешкоджання законній професійній діяльності журналістів (Кримінальний Кодекс України, ЗУ “Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналіста”), визначення законної професійної діяльності журналіста у Законі України “Про друковані ЗМІ (пресу) в Україні”.

IV. Навчально-методична карта дисципліни «Безпека професійної діяльності журналіста»

Разом: 180 год., лекції – 28 год., семінарські заняття – 56 год., самостійна робота – 84 год., модульний контроль – 12 год., ПМК (залік)

Модулі	Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	Змістовий модуль 3	Змістовий модуль 4	Змістовий модуль 5	Змістовий модуль 6
Назва модуля	«Основи безпеки життєдіяльності журналіста»	«Робота журналіста в екстремальних ситуаціях»	«Безпека журналіста під час виконання професійних обов'язків»	«Робота журналіста в екстремальних ситуаціях»	«Правові засади діяльності журналіста»	«Перешкоджання законній професійній діяльності журналістів»
Кількість балів	81 балів	81 балів	81 балів	81 балів	119 балів	103 балів
Лекції	1 бал	1 бал	1 бал	1 бал	1 бал	1 бал
Теми лекцій	Основні джерела небезпеки в роботі журналіста. Правові засади безпеки діяльності журналіста. Практичні дії та тактика поведінки в нагвинчайних ситуаціях природного характеру; особливості роботи журналіста на території, що	Практичні дії та тактика поведінки в нагвинчайних ситуаціях антропогенного характеру; безпека роботи журналіста у місцях великого скопчення людей, під час масових безпорядків та в умовах виникнення паніки Практичні дії та тактика поведінки в нагвинчайних ситуаціях катастрофи. Пересування та роботи на місці аварії, характеру; безпека журналіста під час нагвинчайних ситуацій техногенного характеру; безпека журналіста під час	Безпека роботи журналіста в умовах нагвинчайного стану та в зоні збройних конфліктів. Права журналіста у конфліктних ситуаціях. Безпека журналіста під час виконання професійних обов'язків.	Практичні дії та тактика поведінки в екстремальних ситуаціях. Перша допомога та самопомога в екстремальних ситуаціях.	Правові засади безпеки діяльності журналіста. Права і обов'язки журналіста.	Інформаційний запит Відповідальність за порушення законодавства про інформацію
Семінари	11 балів 11 балів 11 балів	11 балів 11 балів 11 балів	11 балів 11 балів 11 балів	11 балів 11 балів 11 балів	11 балів 11 балів 11 балів 11 балів	11 балів 11 балів 11 балів 11 балів 11 балів 11 балів

Теми семінарськ их занять	ІПК											
Самостій- на робота	5 балів	5 балів	5 балів		5 балів		5 балів		5 балів	5 балів		
Види поточн. контролю	Модульний контроль – 25 балів		Модульний контроль – 25 балів		Модульний контроль – 25 балів		Модульний контроль – 25 балів		Модульний контроль – 25 балів			
. Практичні дії та тактика поведінки в надзвичайних ситуаціях природного характеру; особливості роботи журналіста на території, що постраждала від стихійного лиха.			Практичні дії та тактика поведінки в надзвичайних ситуаціях технологічного характеру; безпека журналіста під час перебування та роботи на місці аварії, катастрофи.		Практичні дії та тактика поведінки в надзвичайних ситуаціях антропогенного характеру; безпека роботи журналіста у місцях великого скупчення людей, під час масових безпорядків та в умовах виникнення паніки.		Безпека роботи журналіста в умовах надзвичайного стану та в зоні збройних конфліктів. Права журналіста у конфліктних ситуаціях.		Безпека журналіста під час виконання професійних обов'язків.		Практичні дії і тактика поведінки в екстремальних ситуаціях.	

V. ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.

«Основи безпеки життєдіяльності журналіста»

Семінар 1. Практичні дії та тактика поведінки в надзвичайних ситуаціях природного характеру; особливості роботи журналіста на території, що постраждала від стихійного лиха.

1. Тактика поведінки та дії під час пожежі:
 - а) у житлових та виробничих приміщеннях, висотних будинках;
 - б) на транспорті, міському транспорті;
 - в) у лісі, степу, на відкритій місцевості.
2. Особливості роботи та безпека перебування журналіста на території, що постраждала від пожежі.
3. Тактика поведінки та дії під час повені, затоплення населених пунктів.
4. Особливості роботи та безпека перебування журналіста на території, що постраждала від повені.
5. Тактика поведінки та дії під час землетрусу. Особливості роботи та безпека перебування журналіста на території, що постраждала від землетрусу.
6. Тактика поведінки та дії під час зсувів ґрунту, селевих потоків. Особливості роботи та безпека перебування журналіста на території, що постраждала від селевих потоків, зсувів ґрунту.
7. Тактика поведінки та дії під час урагану, смерчу. Особливості роботи та безпека перебування журналіста на території, що постраждала від урагану, смерчу.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2.

«Робота журналіста в екстремальних ситуаціях»

Семінар 2. Практичні дії та тактика поведінки в надзвичайних ситуаціях техногенного характеру; безпека журналіста під час перебування та роботи на місці аварії, катастрофи.

1. Аварії (катастрофи) на промислових об'єктах, небезпечні наслідки та правила безпеки перебування на об'єктах, що зазнали руйнування.
2. Аварії (катастрофи) на об'єктах нафтової, хімічної і газової промисловості; сильнодіючі отруйні та токсичні речовини; симптоми ураження.
3. Правила безпеки перебування та роботи журналіста на місці аварії.
4. Транспортні аварії (катастрофи) та правила безпеки перебування на місці катастрофи:
 - а) автомобільні аварії та аварії на міському транспорті;
 - б) аварії та катастрофи на залізничному транспорті;
 - в) авіакатастрофи та надзвичайні ситуації, пов'язані з літальними апаратами (аварії, вимушена посадка, пожежа, падіння тощо).
5. Особливості роботи та безпека перебування журналіста на території, що постраждала від екологічної аварії (катастрофи).

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3.

«Безпека журналіста під час виконання професійних обов'язків»

Семінар 3. Практичні дії та тактика поведінки в надзвичайних ситуаціях антропогенного характеру; безпека роботи журналіста у місцях великого скупчення людей, під час масових безпорядків та в умовах виникнення паніки.

1. Особиста безпека журналіста під час проведення масових заходів (демонстрацій, мітингів, концертів, фестивалів, спортивних змагань тощо).

2. Підготовка журналіста до роботи в місцях великого скупчення людей, основні заходи безпеки.

3. Поведінка натовпу в умовах паніки та основні джерела загрози для життя. Психологія натовпу.

4. Дії та тактика поведінки в разі опинення у натовпі. Небезпека виникнення паніки. Прогнозування розвитку подій. Натовп у замкненому приміщенні. Робота журналіста у вуличному натовпі.

5. Особиста безпека журналіста під час роботи в зоні масових безпорядків, зіткнень, заворушень. Прояви немотивованого насильства, агресії та основні заходи особистої безпеки журналіста.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4.

«Робота журналіста в екстремальних ситуаціях»

Семінар 4. Безпека роботи журналіста в умовах надзвичайного стану та в зоні збройних конфліктів. Права журналіста у конфліктних ситуаціях.

1. Особиста безпека журналіста під час роботи в зоні бойових дій, збройних конфліктів та умовах надзвичайного стану. Комендантська година.

2. Підготовка журналіста до відрядження в зону збройного конфлікту. Журналістське посвідчення, одяг, символіка.

3. Медичний огляд, щеплення, вакцинація. Порядок акредитації в зоні збройного конфлікту. Проблема доступу до джерел інформації.

4. Поведінка журналіста під час арешту чи захоплення у полон.

5. Застосування міжнародного гуманітарного права. МГП про діяльність журналістів в зоні збройних конфліктів. Визначення статусу журналіста, що знаходиться в зоні збройного конфлікту.

6. Основні міжнародні правозахисні інститути, що працюють в зоні збройного конфлікту, та порядок встановлення зв'язку з ними.

7. Використання засобів зв'язку, передача інформації в редакцію. Проблеми зберігання інформації та пересування журналіста в умовах збройного конфлікту.

8. Застосування журналістами бронежилетів та інших засобів захисту. Журналіст і зброя.

9. Поведінка журналіста під час артобстрілів та бомбових ударів, поведінка журналіста в населеному пункті під час бойових дій.

10. Робота журналіста в умовах снайперського вогню. Особливості роботи снайперів та їх зброї, визначення джерела небезпеки. Основи особистої безпеки в умовах дії снайперських груп.

11. Робота журналіста на території, що могла бути замінована. Основні види сучасних мін та вибухових пристроїв. Міни-пастки. Зони та характер ураження під час мінометних обстрілів.

12. Харчування та побутові умови роботи журналіста в зоні збройних конфліктів, основні джерела небезпеки. Страхування журналіста.

13. Кримінальні, етнічні, національні, релігійні конфлікти та основні заходи по їх подоланню у роботі журналіста.

14. Кодекс про адміністративні правопорушення, Кримінально-процесуальний кодекс, Закон України "Про міліцію".

15. Адміністративне затримання та підстави для цього, права при затриманні.

16. Затримання за підозрою у вчиненні кримінального злочину та підстави для цього. Арешт та підстави для цього. Підстави для відкриття карної справи, підстави для закриття карної справи. Дача пояснень, допит, обшук, вилучення, позови, експертизи, докази.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 5.

«Правові засади діяльності журналіста»

Семінар 5. Безпека журналіста під час виконання професійних обов'язків.

1. Організація зустрічей, інтерв'ю, репортажів та питання безпеки журналіста чи групи.

2. Основні заходи по забезпеченню особистої та майнової безпеки під час відрядження: в дорозі, в готелі, в іншому місті, за кордоном.

3. Практика безконфліктного спілкування з незнайомими людьми.

4. Оцінка стану і намірів співрозмовника в процесі спілкування, ознаки агресивності, потенційної небезпеки з боку співрозмовника.

5. Оцінка реальності та ступеня загрози журналісту, адекватність дій.

6. Зберігання особливо цінної інформації.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 6.

«Перешкоджання законній професійній діяльності журналістів»

Тема 6. Практичні дії і тактика поведінки в екстремальних ситуаціях.

1. Виявлення вибухових пристроїв та техніка безпеки у поводженні з ними. Вибухонебезпечні предмети. Вибухи на вулиці, в транспорті, в приміщенні (службовому, приватному). Кримінальний тероризм.

2. Техніка і тактика дій при спробі пограбування (заволодіння технікою чи носієм інформації - касетою, дискетою, фотоплівкою тощо). Профілактика пограбування. Активні та пасивні засоби захисту.

3. Тактика дій та поведінка в разі викрадення.

4. Тактика дій і поведінка в разі опинення заручником.

5. Психологічна і фізична підготовка до дії в надзвичайних умовах. Колективне виживання.

6. Уміння взаємодії з аварійно-рятувальними службами, спеціальними військовими та правоохоронними службами.

VI. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Тема 1. Основні джерела небезпеки в роботі журналіста. Правові засади безпеки діяльності журналіста. Опрацювання законодавчих актів та нормативних документів, матеріалів, що висвітлюють особистий досвід журналістів.

Тема 2. Практичні дії та тактика поведінки в надзвичайних ситуаціях природного характеру; особливості роботи журналіста на території, що постраждала від стихійного лиха. Опрацювання законодавчих актів та нормативних документів, матеріалів, що висвітлюють особистий досвід журналістів.

Тема 3. Практичні дії та тактика поведінки в надзвичайних ситуаціях техногенного характеру; безпека журналіста під час перебування та роботи на місці аварії, катастрофи. Опрацювання законодавчих актів та нормативних документів, матеріалів, що висвітлюють особистий досвід журналістів.

Тема 4. Практичні дії та тактика поведінки в надзвичайних ситуаціях антропогенного характеру; безпека роботи журналіста у місцях великого скупчення людей, під час масових безпорядків та в умовах виникнення паніки. Опрацювання законодавчих актів та нормативних документів, матеріалів, що висвітлюють особистий досвід журналістів.

Тема 5. Безпека роботи журналіста в умовах надзвичайного стану та в зоні збройних конфліктів. Права журналіста у конфліктних ситуаціях. Опрацювання законодавчих актів та нормативних документів, матеріалів, що висвітлюють особистий досвід журналістів.

Тема 7. Практичні дії і тактика поведінки в екстремальних ситуаціях. Опрацювання законодавчих актів та нормативних документів, матеріалів, що висвітлюють особистий досвід журналістів.

Тема 8. Перша допомога та самодопомога в екстремальних ситуаціях. Опрацювання законодавчих актів та нормативних документів, матеріалів, що висвітлюють особистий досвід журналістів.

Тема 9. Правові засади безпеки діяльності журналіста. Закони України, що регламентують діяльності журналістів (Закони України “Про інформацію”, “Про друковані ЗМІ (пресу) в Україні”).

Тема 10. Права і обов'язки журналіста.

Права і обов'язки журналіста (ЗУ “Про друковані ЗМІ (пресу) в Україні”). Адміністративна, цивільна та кримінальна відповідальність журналіста.

Тема 11. Соціальний захист журналіста.

Соціальний захист журналіста (ЗУ “Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналіста”).

Тема 12. Інформаційний запит

Режими доступу до інформації в Україні (відкрита інформація, інформація з обмеженим доступом, конфіденціальна інформація, таємна інформація). Ознайомлення та використання представниками ЗМІ документів з грифом “Для службового користування”.

Інформаційний запит, оскарження відмови або відстрочки в задоволенні запиту.

Тема 13. Відповідальність за порушення законодавства про інформацію

Відповідальність за порушення законодавства про інформацію. Відповідальність за перешкоджання законній професійній діяльності журналістів (Кримінальний Кодекс України, ЗУ “Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналіста”), визначення законної професійної діяльності журналіста у Законі України “Про друковані ЗМІ (пресу) в Україні”.

Карту самостійної роботи, де визначено форми академічного контролю, успішність (бали) і термін виконання самостійної роботи студентами, подано у вигляді табл. 6.1.

Таблиця 6.1

КАРТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТА

Змістовий модуль та теми курсу	Академічний контроль	Бали	Термін виконання (тиждень)
Основні джерела небезпеки в роботі журналіста Правові засади безпеки діяльності журналіста	Семінарське заняття, самостійна робота, опрацювання літератури, ПМК	5	
Практичні дії та тактика поведінки в надзвичайних ситуаціях природного характеру; особливості роботи журналіста на території, що постраждала від стихійного лиха.	Семінарське заняття, самостійна робота, опрацювання літератури, ПМК	5	1
Практичні дії та тактика поведінки в надзвичайних ситуаціях техногенного характеру; безпека журналіста під час перебування та роботи на місці аварії, катастрофи.	Семінарське заняття, самостійна робота, опрацювання літератури, ПМК	5	2
Практичні дії та тактика поведінки в надзвичайних ситуаціях антропогенного характеру; безпека роботи журналіста у місцях великого скупчення людей, під час масових безпорядків та в умовах виникнення паніки.	Семінарське заняття, самостійна робота, опрацювання літератури, ПМК	5	2
Безпека роботи журналіста в умовах надзвичайного стану та в зоні збройних конфліктів. Права журналіста у конфліктних ситуаціях	Семінарське заняття, самостійна робота, опрацювання літератури, ПМК	5	2
Безпека журналіста під час виконання професійних обов'язків.	Семінарське заняття, самостійна робота, опрацювання літератури, ПМК	5	3
Практичні дії і тактика поведінки в екстремальних ситуаціях	Семінарське заняття, самостійна робота, опрацювання літератури, ПМК	5	3
Перша допомога та самодопомога в екстремальних ситуаціях	Семінарське заняття, самостійна робота, опрацювання літератури, ПМК	5	5
. Правові засади безпеки діяльності журналіста.	Семінарське заняття, самостійна робота, опрацювання літератури, ПМК	5	5
Права і обов'язки журналіста.	Семінарське заняття, самостійна робота, опрацювання літератури, ПМК	5	6
Соціальний захист журналіста.	Семінарське заняття, самостійна робота, опрацювання літератури, ПМК	5	6
Інформаційний запит	Семінарське заняття, самостійна робота, опрацювання літератури, ПМК	5	6
Відповідальність за порушення законодавства про інформацію	Семінарське заняття, самостійна робота, опрацювання літератури, ПМК	5	6
Разом: 84 год.	Разом: 65 балів		

VII. ІНДИВІДУАЛЬНА НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНА РОБОТА:

Індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ) з курсу «Медіабезпека» – це вид науково-дослідної роботи студентів, яка містить результати дослідницького пошуку, відображає певний рівень їхньої навчальної компетентності.

Мета ІНДЗ: систематизація, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань із навчального курсу, удосконалення навичок самостійної навчально-пізнавальної діяльності.

Зміст ІНДЗ: завершена практична робота у межах навчальної програми курсу, яка виконується на основі знань, умінь і навичок, отриманих під час лекційних та семінарських занять, охоплює декілька тем або весь зміст навчального курсу.

Види ІНДЗ, вимоги до них та оцінювання:

- ✓ доповідь
- ✓ творча презентація

Орієнтовна структура ІНДЗ: Аналітична записка з проблем інформаційної безпеки. Презентація основних положень даної аналітичної записки.

ІНДЗ передбачає можливість орієнтування студента на інші теми, які його зацікавлять з курсу «Медіабезпека». Їх вибір здійснюється студентом довільно.

Шкалу оцінювання подано у табл. 7. 1.

Таблиця 7. 1.

Шкала оцінювання ІНДЗ
(наукового завдання або дослідження за пропонованою тематикою)

Рівень виконання	Кількість балів, що відповідає рівню	Оцінка за традиційною системою
Високий	23–30	Відмінно
Достатній	12–22	Добре
Середній	6–11	Задовільно
Низький	0–5	Незадовільно

VIII. СИСТЕМА ПОТОЧНОГО І ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

Навчальні досягнення студентів з дисципліни «Професійні стандарти та безпека діяльності» оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю,

накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок; розширення кількості підсумкових балів до 100.

Контроль успішності студентів з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання здійснюється відповідно до навчально-методичної карти (п. IV), де зазначено види й терміни контролю. Систему рейтингових балів для різних видів контролю та порядок їх переведення у національну (4-бальну) та європейську (ECTS) шкалу подано у табл. 8.1, табл. 8.2.

Таблиця 7.1

**Розрахунок рейтингових балів за видами поточного (модульного) контролю
(денна форма)**

№ п/п	Вид діяльності	Кількість одиниць	Кількість рейтингових балів
1.	Лекції	14	14
2.	Семінарські заняття	28	28
3.	Модульні контрольні роботи (1, 2)	6	150
4.	Самостійна робота	13	65
<i>Підсумковий рейтинговий бал</i>			257
<i>Коефіцієнт перерахунку $257 : 100$</i>			2,57

**Розрахунок рейтингових балів за видами поточного (модульного) контролю
(заочна форма)**

№ п/п	Вид діяльності	Кількість одиниць	Кількість рейтингових балів
1.	Лекції	4	4
2.	Семінарські заняття	8	88
3.	Самостійна робота	13	65
<i>Підсумковий рейтинговий бал</i>			157
<i>Коефіцієнт перерахунку $157 : 100 = 1,57$</i>			

У процесі оцінювання навчальних досягнень студентів застосовуються такі методи:

- **Методи усного контролю:** індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда, екзамен.
- **Методи письмового контролю:** модульне письмове тестування; підсумкове письмове тестування, звіт, доповідь, есе.
- **Комп'ютерного контролю:** тестові завдання.
- **Методи самоконтролю:** уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

Таблиця 8.2

Порядок переведення рейтингових показників успішності у європейські оцінки ECTS

За 100 - бальною шкалою	Значення оцінки / За національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS
90 – 100	Відмінно / Відмінно	A
82 – 89	Дуже добре / Добре	B
75 – 81	Добре / Добре	C
69 – 74	Задовільно / Задовільно	D
60 – 68	Достатньо / Задовільно	E
35– 59	Незадовільно з можливістю повторного складання / Незадовільно	FX
1 – 34	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни / Незадовільно	F

Загальні критерії оцінювання успішності студентів, які отримали за 4-бальною шкалою оцінки «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно», подано у табл. 8.3.

Таблиця 8.3

Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень студентів

Оцінка	Критерії оцінювання
«відмінно»	ставиться за повні та міцні знання матеріалу в заданому обсязі, вміння вільно виконувати практичні завдання, передбачені навчальною програмою; за знання основної та додаткової літератури; за вияв креативності у розумінні і творчому використанні набутих знань та умінь.
«добре»	ставиться за вияв студентом повних, систематичних знань із дисципліни, успішне виконання практичних завдань, засвоєння основної та додаткової літератури, здатність до самостійного поповнення та оновлення знань, але у відповіді студента наявні незначні помилки.
«задовільно»	ставиться за вияв знання основного навчального матеріалу в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої фахової діяльності, поверхову обізнаність з основною і додатковою літературою, передбаченою навчальною програмою; можливі суттєві помилки у виконанні практичних завдань, але студент спроможний усунути їх із допомогою викладача.
«незадовільно»	виставляється студентові, відповідь якого під час відтворення основного програмового матеріалу поверхова, фрагментарна, що зумовлюється початковими уявленнями про предмет вивчення. Таким чином, оцінка «незадовільно» ставиться студентові, який неспроможний до навчання чи виконання фахової діяльності після закінчення ВНЗ без повторного навчання за програмою відповідної дисципліни.

Кожний модуль включає бали за поточну роботу студента на семінарських, практичних заняттях, виконання самостійної роботи, індивідуальну роботу, модульну контрольну роботу.

Виконання модульних контрольних робіт здійснюється в режимі комп'ютерної діагностики або з використанням роздрукованих завдань.

Дослідження та есе, які виконує студент за визначеною тематикою, обговорюються та захищаються на семінарських заняттях (див. п. «Захист творчих проектів»).

Модульний контроль знань студентів здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу модуля.

IX. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

I. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

1) За джерелом інформації:

- *Словесні*: лекція (традиційна, проблемна) із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (PowerPoint – Презентація), семінари, пояснення, розповідь, бесіда.
- *Наочні*: спостереження, ілюстрація, демонстрація.
- *Практичні*: кейс-стаді.

2) За логікою передачі і сприймання навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3) За ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

4) За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача; самостійна робота студентів: з книгою; виконання індивідуальних навчальних проектів.

II. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

1) Методи стимулювання інтересу до навчання: навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; розв'язування професійних задач

X. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КУРСУ

- ✓ опорні конспекти лекцій;
- ✓ навчально-методичний посібник;
- ✓ навчальні посібники;
- ✓ робоча навчальна програма;
- ✓ збірка тестових і контрольних завдань для тематичного (модульного) оцінювання навчальних досягнень студентів;
- ✓ засоби підсумкового контролю (комп'ютерна програма тестування, комплект друкованих завдань для підсумкового контролю).

XI. ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ

1. Правові засади в галузі безпеки життєдіяльності.
2. Наукові засади в галузі безпеки життєдіяльності.
3. Єдина державна система захисту населення та територій.
4. Людський фактор в проблемі безпеки життєдіяльності.
5. Психофізіологічна надійність людини.
6. Працездатність людини: методи визначення, шляхи підвищення, фактори, що знижують працездатність.
7. Вольові якості та їх значення у професії журналіста.
8. Фізичні та психологічні навантаження (перевантаження, стрес, втома, перевтома, хронічна перевтома, психічна стійкість, надійність) в роботі журналіста, методи подолання їх негативних наслідків.
9. Основні джерела небезпеки в роботі журналіста.
10. Фактори ризику та безпека діяльності журналіста.
11. Журналістське розслідування та особиста безпека журналіста.
12. Контакткування журналіста з працівниками охорони, військовими, співробітниками правоохоронних служб та служб безпеки під час виконання ними службових обов'язків.
13. Закони України, що регламентують діяльності журналістів.
14. Режими доступу до інформації в Україні, інформаційний запит, оскарження відмови або відстрочки в задоволенні запиту. Державна таємниця.
15. Відповідальність за порушення законодавства про інформацію.
16. Відповідальність за перешкоджання законній професійній діяльності журналіста.
17. Права і обов'язки журналіста. Адміністративна, цивільна та кримінальна відповідальність журналіста.
18. Соціальний захист журналіста в Україні.
19. Законодавство України про воєнний стан.
20. Законодавство України про надзвичайний стан.
21. Законодавство України про цивільну оборону.
22. Законодавство України про захист населення та територій.
23. Законодавство України про пожежну безпеку.
24. Міністерство України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи (МНС України), війська Цивільної оборони України.
25. Класифікація надзвичайних ситуацій.
26. Практичні дії та тактика поведінки в надзвичайних ситуаціях природного характеру. Особливості роботи журналіста на території, що постраждала від стихійного лиха.
27. Тактика поведінки та дії під час пожежі: у лісі, степу, на відкритій місцевості. Особливості роботи та безпека перебування журналіста на

- території, що постраждала від пожежі. Надання першої допомоги постраждалим.
28. Тактика поведінки та дії під час повені, затоплення населених пунктів. Особливості роботи та безпека перебування журналіста на території, що постраждала від повені. Надання першої допомоги постраждалим.
 29. Тактика поведінки та дії під час землетрусу. Сейсмонебезпечні зони України. Особливості роботи та безпека перебування журналіста на території, що постраждала від землетрусу. Надання першої допомоги постраждалим.
 30. Тактика поведінки та дії під час зсувів ґрунту, селевих потоків. Небезпека зсувів ґрунту та селевих потоків в Україні. Особливості роботи та безпека перебування журналіста на території, що постраждала від селевих потоків, зсувів ґрунту. Надання першої допомоги постраждалим.
 31. Тактика поведінки та дії під час урагану, смерчу. Небезпека появи урагану та смерчу в Україні. Особливості роботи та безпека перебування журналіста на території, що постраждала від урагану, смерчу. Надання першої допомоги постраждалим.
 32. Практичні дії та тактика поведінки в надзвичайних ситуаціях техногенного характеру. Безпека журналіста під час перебування та роботи на місці пожежі, аварії, катастрофи.
 33. Пожежна безпека. Основні причини пожеж. Системи запобігання пожежі. Вогнестійкість матеріалів.
 34. Евакуація людей із будівель та приміщень при пожежі. Порядок дій при пожежі. Засоби гасіння.
 35. Види вогнегасників та особливості їх застосування.
 36. Опіки та їх види. Характер уражень на пожежі. Політравма. Надання першої допомоги постраждалим на пожежі.
 37. Аварії (катастрофи) на промислових об'єктах, небезпечні наслідки та правила безпеки перебування журналіста на об'єктах, що зазнали руйнування. Небезпечні промислові об'єкти в Україні, в Києві. Надання першої допомоги постраждалим.
 38. Аварії (катастрофи) на об'єктах нафтової, хімічної і газової промисловості; сильнодіючі отруйні та токсичні речовини; симптоми ураження. Правила безпеки перебування та роботи журналіста на місці аварії. Надання першої допомоги постраждалим.
 39. Транспортні аварії (катастрофи) та правила безпеки перебування журналіста на місці катастрофи: а) автомобільні аварії та аварії на міському транспорті; б) аварії та катастрофи на залізничному транспорті; в) авіакатастрофи та надзвичайні ситуації, пов'язані з літальними апаратами (аварії, вимушена посадка, пожежа, падіння тощо). Надання першої допомоги постраждалим.
 40. Особливості роботи та безпека перебування журналіста на території, що постраждала від екологічної аварії (катастрофи). Надання першої допомоги постраждалим.

41. Практичні дії та тактика поведінки в надзвичайних ситуаціях антропогенного характеру. Безпека роботи журналіста у місцях великого скупчення людей, під час масових безпорядків та в умовах виникнення паніки.
42. Особиста безпека журналіста під час проведення масових заходів (демонстрацій, мітингів, концертів, фестивалів, спортивних змагань тощо).
43. Підготовка журналіста до роботи в місцях великого скупчення людей, основні заходи безпеки.
44. Поведінка натовпу в умовах паніки та основні джерела загрози для життя. Психологія натовпу.
45. Дії та тактика поведінки в разі опинення у натовпі. Небезпека виникнення паніки. Прогнозування розвитку подій.
46. Небезпека виникнення паніки. Натовп у замкненому приміщенні. Робота журналіста у вуличному натовпі.
47. Особиста безпека журналіста під час роботи в зоні масових безпорядків, зіткнень, заворушень. Прояви немотивованого насильства, агресії та основні заходи особистої безпеки журналіста.
48. Особливості роботи журналіста під час висвітлення подій, пов'язаних з терористичним актом. Тероризм і ЗМІ.
49. Тактика поведінки журналіста під час висвітлення подій, пов'язаних з терористичним актом, та особливості контактування з членами терористичної групи.
50. Безпека роботи журналіста в умовах надзвичайного стану та в зоні збройних конфліктів.
51. Особиста безпека журналіста під час роботи в зоні бойових дій, збройних конфліктів та умовах надзвичайного стану. Комендантська година.
52. Підготовка журналіста до відрядження в зону збройного конфлікту.
53. Журналістське посвідчення, одяг, символіка. Порядок акредитації в зоні збройного конфлікту.
54. Тактика поведінки журналіста під час затримання, арешту чи захоплення у полон.
55. Міжнародне гуманітарне право про діяльність журналістів в зоні збройних конфліктів. Визначення статусу журналіста, що знаходиться в зоні збройного конфлікту.
56. Основні міжнародні правозахисні інститути, що працюють в зоні збройного конфлікту, та порядок встановлення зв'язку з ними.
57. Застосування журналістами бронежилетів та інших засобів захисту. Журналіст і зброя.
58. Поведінка журналіста під час артобстрілів та бомбових ударів, поведінка журналіста в населеному пункті під час бойових дій.
59. Робота журналіста в умовах снайперського вогню. Особливості роботи снайперів та їх зброї, визначення джерела небезпеки. Основи особистої безпеки в умовах дії снайперських груп.

60. Робота журналіста на території, що могла бути замінована. Основні види сучасних мін та вибухових пристроїв. Міни-пастки. Зони та характер ураження під час мінометних обстрілів.
61. Харчування та побутові умови роботи журналіста в зоні збройних конфліктів, основні джерела небезпеки. Страхування журналіста.
62. Адміністративне затримання та підстави для цього, права при затриманні.
63. Затримання за підозрою у вчиненні кримінального злочину та підстави для цього. Протокол затримання.
64. Арешт та підстави для цього.
65. Підстави для відкриття карної справи, підстави для закриття карної справи.
66. Дача пояснень, допит, обшук, вилучення, позови, експертизи, докази.
67. Організація зустрічей, інтерв'ю, репортажів та питання безпеки журналіста чи групи.
68. Основні заходи по забезпеченню особистої та майнової безпеки під час відрядження: в дорозі, в готелі, в іншому місті, за кордоном.
69. Практика безконфліктного спілкування з незнайомими людьми.
70. Оцінка стану і намірів співрозмовника в процесі спілкування, ознаки агресивності, потенційної небезпеки з боку співрозмовника.
71. Оцінка реальності та ступеня загрози журналісту, адекватність дій.
72. Зберігання особливо цінної інформації.
73. Виявлення вибухових пристроїв та техніка безпеки у поводженні з ними. Вибухонебезпечні предмети. Вибухи на вулиці, в транспорті, в приміщенні (службовому, приватному). Кримінальний тероризм.
74. Техніка і тактика дій при спробі пограбування (заволодіння технікою чи носієм інформації - касетою, дискетою, фотоплівкою тощо). Профілактика пограбування. Активні та пасивні засоби захисту.
75. Тактика дій та поведінка в разі викрадення.
76. Тактика дій і поведінка в разі опинення заручником.
77. Психологічна і фізична підготовка до дії в надзвичайних умовах. Колективне виживання.
78. Уміння взаємодії з аварійно-рятувальними службами, спеціальними військовими та правоохоронними службами.
79. Подолання стресових станів (страх, біль, втома). Діагностика та самодіагностика стресу. Стресова напруга.
80. Психогенні реакції в екстремальних ситуаціях. Психофізіологічні аспекти стану, поведінки та діяльності постраждалих у зоні стихійного лиха. Стресовий стан у людей, що перебували в зоні локальних військових конфліктів.

ХІІ. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Безпека життєдіяльності: навч. посіб./ За ред. В.Г.Цапка. – К.: Знання-Прес, 2003. – 397 с.
2. Желібо Є.П., Заверуха Н.М., Зацарний В.В. Безпека життєдіяльності. Навчальний посібник для студ. вищих навч. закладів. – К.: Каравела, 2004. – 328 с.
3. Заверуха Н.М. Безпека життєдіяльності. – К., 1998. – 280 с.
4. Лапін В. М. Безпека життєдіяльності людини: Навч. посіб. - 6-те вид., перероб. і доп. - К.: Знання, 2007. - 332 с.
5. Пістун І.П. Безпека життєдіяльності. Навч. посіб. – Суми, 1999. – 300 с.
6. Чирва Ю.О., Баб'як О.С. Безпека життєдіяльності. Навч. посіб. – К.: Атіка, 2001. – 304 с.
7. Закони України (див. у програмі).

Додаткова:

1. Гассер Г.-П. Защита журналистов в опасных командировках. - М., 1994.
2. Гостюшин А.В. Энциклопедия экстремальных ситуаций. - М., 1994.
3. Дубицкий А.Е., Семенов И.А., Чепкий Л.П. Медицина катастроф. - К., 1993.
4. Дэвис Б. Энциклопедия выживания и спасения. - М., 1997.
5. Ильичев А.А. Большая энциклопедия городского выживания. - М., 2000.
6. Кодекс поведения участников боевых действий. - МККК (Международный Комитет Красного Креста), Женева, 1995.
7. Кудряшов Б.Г. Выживание в зоне вооруженных конфликтов. - Краснодар, 1999.
8. Міжнародне гуманітарне право: Підручник Затверджено МОН. – К.: Знання, 2007. – 467 с.
9. Моду А. Международное гуманитарное право и деятельность журналистов. - М., 1994.
10. Моляко В.А. Особенности проявления паники в условиях экологического бедствия // Психологический журнал, М., 1992. Т.13, №2.
11. Мэйелл М. Энциклопедия первой помощи. - М.-СПб., - 1996.
12. Ольшанский Д.В. Психология террора. – М., 2002.
13. Палкевич Я.Е. Выживание в городе. - М., 1992.
14. Практичні поради журналістам. - К., 1998.
15. Психологи о терроризме (круглый стол) // Психологический журнал. – т.16. –1995. - №4.
16. Психология экстремальных ситуаций /сост. А.Е.Тарас, К.В.Сельченко. - Минск, 1999.
17. Терновой Н.К., Соловьев А.Е. Все решают секунды. - К., 1989.
18. Цвилюк Г.Е. Школа безопасности. - М., 1997.
19. Шаблюковский В.Е. Под маской антитеррора: спецслужбы и терроризм // Супер-Волонтер. – 2005. - №3.

20. *Шаблювський В.Е.* Проблеми мотивації тероризма // Проблеми безпеки. – 2006. - №5.
21. *Шаблювський В.Е.* Ціну своєї життя спроби у похитителів // Супер-Волонтер. – 2003. - №1.
22. *Эмеритус С.* Если у вас конфликт с милицией. - Донецк, 1999.
23. Кримінально-процесуальний кодекс України.
24. Кодекс України про адміністративні правопорушення.
25. Закон України “Про міліцію” (від 20 грудня 1990 року, № 565-ХІІ).
26. Закон України “Про попереднє ув'язнення” (від 30 червня 1993 року, № 3352-ХІІ).
27. Закон України “Про правовий режим надзвичайного стану” (від 16.03.2000, №1550-ІІІ).
28. Закон України “Про правовий режим воєнного стану” (від 06.04.2000, №1647-ІІІ).
29. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв збройних конфліктів неміжнародного характеру (Протокол ІІ), від 8 червня 1977 року. Дата підписання Україною: 12 грудня 1977 р. Дата набуття чинності для України: 25 липня 1990 р. (Протокол ратифіковано із заявою Указом Президії Верховної Ради УРСР N 7960-ХІ (7960-11) від 18.08.89).
30. Конвенція про закони і звичаї суходільної війни (ІV Гаазька конвенція) (Документ 995_222 -ВР) .
31. Кодекс поведения участников боевых действий (Международный Комитет Красного Креста), Женева, 1995.